

Wetenschapper vindt

Foto: Marco Tjassing

Hans Harbers: 'Opzienbarend hoe goed men altijd op de hoogte is van het heersende rechtsgevoel, dat is blijkbaar een bewijs van daadkracht'

Leon Heuts
journalist

'Oude volkswijsheden heten niet voor niets wijsheden. Ze getuigen vaak van een groot inzicht in het menselijk bestaan. Zegswijzen als "gedane zaken nemen geen keer", of "de tijd heelt alle wonden" raken aan een fundamenteel inzicht: het bestaan is alleen draaglijk als een zekere lichtheid blijft behouden. We moeten soms het verleden afsluiten. Zand erover. We moeten wat is gebeurd niet als een loden last blijven meetorsen. Als we onszelf verwijten blijven maken over gemaakte fouten, komen we nooit verder.'

Hans Harbers is als filosoof verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, en bestudeert de invloed van genetische technieken op onze beleving van tijd (in het kader van het NWO-programma 'de maatschappelijke component van het genomics onderzoek'). Harbers: 'Want door DNA-onderzoek gebeurt er iets gekks met die beleving: verleden, heden en toekomst zijn niet meer zo gescheiden als ze waren. Verleden en toekomst dringen zich

op aan het heden. Medisch onderzoek naar erfelijkheid maakt het bijvoorbeeld mogelijk om nu al te zien welke ziekten iemand in een verre toekomst gaat krijgen – met alle morele dilemma's van dien.'

Maar ook het verleden blijkt volgens Harbers aanwezig: DNA-bewijstechnieken kunnen een nieuw spoor opleveren in oude, niet-opgeloste zaken of aanleiding geven om een al afgesloten strafzaak te heropenen. De oude volkswijsheid dat soms een streep door het verleden moet worden getrokken, legt het af tegen de technische mogelijkheid het verleden zelfs nog na jaren 'present' te stellen. Maar is dat altijd wenselijk? Ja, zeggen politici en het Openbaar Ministerie. Als het technisch kan, waarom zouden we het dan niet doen? Daarom ging de Tweede Kamer in 2005 met ruime meerderheid akkoord met het wetsvoorstel om de verjaringstermijn bij zware misdrijven te verlengen. Daarom ook pleitte de Rotterdamse hoofdofficier Henk Korvinus er onlangs voor om de 'ne bis in idem'-regel, die bepaalt dat dezelfde persoon niet tweemaal mag worden vervolgd voor hetzelfde feit, in bijzondere gevallen op te

heffen. Ter herinnering: deze regel wordt algemeen beschouwd als een internationaal erkend burgerrecht, bedoeld om de burger te beschermen tegen voortdurende 'achtervolging' door de overheid.

Daadkracht

Harbers: 'Het beginsel van finaliteit – dus dat een strafzaak eens moet zijn afgelopen – staat onder druk. En altijd beroept men zich daarbij op het "heersende rechtsgevoel". Dat gevoel zou zijn dat de dader te gemakkelijk weggomt, en dat aan het slachtoffer te weinig recht wordt gedaan. Ik vind het opzienbarend hoe goed men altijd op de hoogte is van het "heersende gevoel" onder de bevolking, vaak zonder enige empirische informatie. Vroeger heette dat populisme, maar tegenwoordig is het blijkbaar een bewijs van daadkracht. Al even dubieus is het argument dat als het technisch mogelijk is, we het dan ook maar moeten doen. Dat is een naturalistische drogredenering; alsof het normatief wenselijke rechtstreeks is af te leiden uit het technisch mogelijke. Ik ben uiteraard niet tegen het gebruik van DNA-techniek in de rechtszaal; in-

tegendeel zelfs, die techniek kan uitermate nuttig zijn. Maar we moeten beseffen dat het beginsel van finaliteit geen technische, maar een morele en politieke kwestie is. Daarom moeten we kijken waar het in dat beginsel ook alweer om te doen was, voordat we kijken wat de gevolgen van nieuwe technieken voor de rechtsgang zijn.'

Wederwraak

In 1881, bij de vaststelling van het Wetboek voor Strafrecht, hanteerde de wetgever drie argumenten voor het beginsel van finaliteit. Twee van die drie argumenten zijn volgens Harbers min of meer door de tijd achterhaald. 'Vervanging van bewijs' is zo'n argument; zwaarwegend in de negentiende eeuw, bijvoorbeeld omdat verslagen van ooggetuigen na lange tijd niet meer betrouwbaar zijn. Maar met de verfijning van DNA-technieken is de mogelijkheid van een hard bewijsstuk zelfs na lange tijd nog voorhanden. Als tweede argu-

ment gold dat de dader ook zonder be-rechting zijn straf al had gekregen. Hij moest bijvoorbeeld vluchten naar het buitenland; wat in die tijd nog inhield dat je alle banden moest doorsnijden. Maar met moderne communicatiemiddelen – internet, e-mail – is dat niet meer het geval. Blijft over het derde argument: het verminderen van strafbehoefte.

Harbers: 'Ik vind dat een mooi argument dat niet door de tijd is aangetast. Finaliteit zorgt voor maatschappelijke rust. De opwinding over het gedane onrecht neemt af; er is iets fout gegaan, maar nu is het voltooid verleden tijd. Anders komen we nooit aan verwerking toe, en blijft het verleden met zijn volle gewicht op ons drukken. Mensen veranderen – daders ook. Een dader is door DNA-techniek na jaren wellicht nog steeds te identificeren. Maar identificatie is niet hetzelfde als identiteit; hij kan een ander mens zijn geworden. De tegenwerping luidt dat tijd niet altijd alle

wonden heelt, en dat het leed dat aan slachtoffers is berokkend zwaarder moet wegen dan de noodzaak een streep onder een zaak te zetten. Maar het heropenen van een zaak levert ook veel leed op,

'Identificatie is geen identiteit, een dader is door zijn DNA na jaren misschien nog te identificeren, maar hij kan een ander mens zijn geworden'

bijvoorbeeld de herleving van een traumatisch verleden. Wil het slachtoffer dat echt? En het is maar de vraag of alsnog straffen leidt tot het gevoel dat er recht is gedaan. Soms moet het recht in het teken staan van vergeving en verzoening, in plaats van wederwraak.'

(advertenties)

Stop met dat getob!

Laat alimentatierekenen aan de specialist over!

Service rekenen: wij rekenen voor u

Veel advocaten en mediators zijn bekend met onze alimentatieberekeningen en draagkrachtvergelijkingen. Wij krijgen veel waardering voor onze overzichtelijke rapporten en snelle service. Al vanaf € 75,00 tot maximaal € 175,00 (ex. btw) verwerken we uw gegevens tot een rapport.

Programma: u rekent met onze software

U kunt het ook zelf doen met ons rekenprogramma AllierWin, met naast het standaard rekenmodel specifieke modellen voor *Samenlevingsdoelgroep kinderen*, *co-ouderschap* en *Interim Arrangement*. Gebruikers zijn zeer tevreden over dit duidelijke en gebruiksvriendelijke programma voorzien van hulpfunctie. Abonnement onbepaald halfjaarlijks een update, met actuele normbedragen en rekenmatrices. Een jaarabonnement op AllierWin kost € 267,50 (ex. btw).

Voor data en meer informatie

Huijbers' Administratiekantoor

Postbus 244, 6700 AE Wageningen
t 0317 419 736 e alim.berek@huijbers.nl / www.huijbers.nl